

Paulina Sobiesiak-Penszko

INSTYTUT SPRAW
PUBLICZNYCH

10 MITÓW o rolnictwie

1. Ochrona środowiska negatywnie wpłynie na bezpieczeństwo żywnościowe Polski i Europy

W Europie marnuje się około 20% żywności rocznie, co przekłada się średnio na 180 kg żywności na osobę i kosztuje 143 miliardy euro pod względem zmarnowanych zasobów i wpływu na środowisko.

Problemem nie jest ilość żywności - mamy jej nadmiar. Bezpieczeństwo żywnościowe w XXI wieku to dla Europejczyków, Polek i Polaków, ale także rolników i rolniczek przede wszystkim wysoka jakość żywności i dostępność tej żywności dla każdego.

60% badanych rolników produkuje dodatkowo żywność bardziej ekologiczną (bez użycia środków chemicznych, nawozów sztucznych) na swoje potrzeby, a część kupuje od osób z konkretnych źródeł, nie ufając produktom pochodzącym od dużych producentów rolnych. Jakość żywności liczy się dla 95% Polek i Polaków, dobrostan zwierząt dla 80% społeczeństwa, a lokalność żywności i jej bezpośrednie pochodzenie od rolnika dla około ¾ społeczeństwa.

Nie da się produkować wysokiej jakości żywności w zanieczyszczonym środowisku.

Źródła

Towards a common food policy for the European Union. The policy reform and realignment that is required to build sustainable food systems in Europe, IPES-Food 2019.

Paulina Sobiesiak-Penszko, Zielona transformacja polskiego rolnictwa. Gdzie jesteśmy? Co dalej, ISP, Warszawa 2023.

Paulina Sobiesiak-Penszko, Na widelcu. Konsumenci a transformacja systemu żywnościowego, ISP, Warszawa 2023.

2. Wprowadzenie Europejskiego Zielonego Ładu zniszczy polskie rolnictwo

Polscy rolnicy widzą to inaczej!

Już w 2020 roku większość rolników badanych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi deklarowała, że byłaby w stanie w ciągu 2 lat wprowadzić i utrzymać podstawowe założenia związane z wdrażaniem Europejskiego Zielonego Ładu:

- **57% badanych deklarowało możliwość zmniejszenia stosowania pestycydów o 50%,**
- **65,8% rolników deklarowało możliwość ograniczenia stosowania nawozów o 20% (a w grupie gospodarstw powyżej 30 ha to aż 75,7%!),**
- **68,5% deklarowało możliwość ograniczenia stosowania antybiotyków u zwierząt o 50%.**

Nie jest więc prawdą, że polscy rolnicy nie widzą możliwości zmiany swojego gospodarowania na bardziej przyjazne dla środowiska i klimatu zgodnie założeniami Europejskiego Zielonego Ładu.

Źródła

Polska wieś i rolnictwo 2020, Badanie realizowane na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

3. Rolnicy są bogaci

Rolnictwo jest bardzo zróżnicowane i jednocześnie diagnozowane są znaczące różnice w dochodach większych i mniejszych gospodarstw.

W 2020 roku w Polsce przeciętny dochód na osobę w gospodarstwach domowych zamieszkujących miasta był o 28% wyższy niż na wsi . Ogółem około 30% rolników deklaruje, że nie jest w stanie utrzymać siebie i swojej rodziny wyłącznie z gospodarstwa rolnego.

Pracę pozarolniczą podejmuje blisko jedna czwarta kierujących gospodarstwami rolnymi (23,9%). W najtrudniejszej sytuacji są małe gospodarstwa do 5 ha (tylko niecałe 26% rolników mających takie gospodarstwa ma możliwość utrzymania się z nich). W wypadku gospodarstw powyżej 30 ha odsetek ten wynosi ponad 94%.

Źródła

Plan Strategiczny dla WPR na lata 2023-2027

Polska wieś i rolnictwo 2023, Badanie realizowane na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

4. Rolnicy nie potrzebują Europejskiego Zielonego Ładu

Jednym z głównym problemów rolnictwa są powiększające się różnice dochodowe między mniejszymi i większymi gospodarstwami, w tym rolnictwem wielkoobszarowym. Zniwelowanie tych różnic oraz ochrona małych gospodarstw to jedno z głównych celów Europejskiego Zielonego Ładu oraz Wspólnej polityki rolnej na lata 2023-2027.

Dochodowość mniejszych gospodarstw wspierają m.in. zwiększone płatności redystrybucyjne*, interwencje w zakresie małego przetwórstwa, wsparcie na rozwój rolniczego handlu detalicznego, uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników (mających niższą średnią powierzchnię gospodarstw). Nowa wspólna polityka rolna w większym stopniu wiąże też wsparcie ze stosowaniem praktyk przyjaznych dla środowiska, co wpisuje się m.in. w oczekiwania konsumentów, dla których jakość żywności i jej wpływ na środowisko ma coraz większe znaczenie.

60% społeczeństwa deklaruje, że byłaby gotowa wybierać takie produkty, nawet gdyby były droższe. To właśnie na wysokiej jakości produktach polskie gospodarstwa mogą w przyszłości budować swoją przewagę konkurencyjną.

* Dotychczas przeznaczano na ten rodzaj płatności 8,3% budżetu płatności bezpośrednich, przyznając wsparcie do maksymalnie 27 ha wszystkim gospodarstwom o powierzchni powyżej 3 ha (faktyczne korzyści z jej stosowania osiągnęli rolnicy gospodarujący na powierzchni od 0,6 do 53 ha). W Planie Strategicznym WPR na lata 2023-2027 proponuje się skierowanie wsparcia do maksymalnie 30 ha gospodarstwom o powierzchni od 1 ha do 300 ha. Faktyczną korzyść z tej interwencji osiągną rolnicy posiadający gospodarstwa o powierzchni od 1 ha do ok. 40 ha.

Źródła

Plan Strategiczny dla WPR na lata 2023-2027

Paulina Sobiesiak-Penszko, *Na widelcu. Konsumenci a transformacja systemu żywnościowego*, ISP, Warszawa 2023.

5. Pestycydy nie są zagrożeniem

W Polsce sprzedawana jest coraz większa ilość środków ochrony roślin - między 2000 a 2021 rokiem zwiększyła się ona niemal trzykrotnie. Pestycydy zanieczyszczają wodę, kumulują się w glebie. Prowadzą do wymierania roślin i zwierząt.

Badania Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności pokazują, że nie udaje nam się pozbyć pozostałości pestycydów z żywności. W 2021 roku 5,9% próbek badanych w Polsce zawierało pozostałości pestycydów przekraczające dopuszczalne poziomy, a 51% pozostałości pestycydów w granicach prawnie dozwolonych. Najczęściej wykrywano je w owocach (77,2%) i warzywach (58,8%). Według danych pozyskiwanych z Narodowego Funduszu Zdrowia w latach 2016–2017 w związku z zatruciem pestycydami udzielono świadczenia medycznego blisko 900 osobom, z czego ponad 530 osób wymagało hospitalizacji.

Na świecie co roku 385 mln ludzi choruje z powodu zatrucia pestycydami. W Polsce ponad 80% społeczeństwa jest zaniepokojona tym, jak stosowanie pestycydów w rolnictwie i produkcji żywności wpływa na ich zdrowie lub zdrowie ich rodziny.

Źródła

[Atlas Pestycydów 2024](#)

[National summary reports on pesticide residue analysis performed in 2021](#), European Food Safety Authority , March 2023

Pesticides: Play it safe! Pesticide Action Network Europe 2023.

6. Rolnictwo w obecnym kształcie chroni środowisko

Rolnictwo, w szczególności rolnictwo przemysłowe, wywiera duży, negatywny wpływ na środowisko.

- **Rolnictwo jest największym na świecie konsumentem wody, odpowiadając za ok. 70% jej zużycia.**
- **Stosowanie nawozów prowadzi do zanieczyszczenia wód lądowych i morskich takimi substancjami, jak azot i fosfor (skutkiem są m.in. zakwity sinic i glonów). Rolnictwo odpowiada za 78% zanieczyszczenia wód morskich i lądowych na świecie.**
- **Pestycydy zabijają organizmy żywe i zagrażają zdrowiu ludzi.**
- **Rosnące zużycie antybiotyków w hodowli zwierząt prowadzi do zagrożenia antybiotykoodpornością - szacuje się, że z powodu antybiootykooporności co roku umiera w Unii Europejskiej 33 000 osób!**

Źródła

[Our World in Data](#)

[Europeans Medicines Agency](#)

7. Ugorowanie nie jest potrzebne i zaszkodzi rolnikom

Jakość polskich gleb należy do najniższych w Europie. Rolnictwo od lat zmaga się też z suszami, co bezpośrednio przekłada się na plony i zyski rolników. Ugorowanie, a więc nieprowadzenie produkcji rolnej na części gruntów (4%), jest istotne przede wszystkim dla zadbania o jakość gleb, a dobrej jakości gleby m.in. lepiej zatrzymują i magazynują wodę.

Obowiązek ugorowania zapisany w WPR na lata 2023-2027 dotyczy gospodarstw powyżej 10 ha. Prawie $\frac{3}{4}$ polskich gospodarstw ma poniżej 10 ha i jest z tego obowiązku zwolnionych. Odstąpienie od tej zasady zwiększy produkcję w krajach, gdzie dominują duże gospodarstwa (jak Francja czy Niemcy), a to będzie niekorzystnie wpływać na sytuację większości polskich rolników.

8. Nie ma potrzeby ograniczać zużycia nawozów w rolnictwie

Nawożenie to zabieg rolniczy stosowany w celu zwiększenia plonów, ale ma też bardzo negatywne skutki. Przenawożenie prowadzi m.in. do zakwaszenia gleb, co jest dużym problemem m.in. w Polsce, gdzie ponad połowa gruntów ornych ma odczyn kwaśny lub bardzo kwaśny, a to z kolei nie służy wielu gatunkom uprawnym (ograniczając pobieranie przez nie składników odżywczych) i tym samym negatywnie wpływa na produkcję rolną.

W skali świata aż ok. 50% aplikowanego nawozu w postaci preparatów naturalnych i sztucznych nie jest pobierane przez rośliny - bo zbyt duże ilości nawozów przekraczają wymagania roślin uprawnych.

Przenawożenie prowadzi też do zanieczyszczenia wód lądowych i morskich. Globalnie rolnictwo odpowiada za 78% zanieczyszczenia i eutrofizacji wód lądowych i morskich, wskutek czego umiera w nich życie.

Źródła

Piotr Ochal, Bożena Smreczak, *Zakwaszenie gleb i aktualne zagadnienia wapnowania*, w: Studia i Raporty IUNG-PIB, Zeszyt 63(17): 9-19, 2020.

Our World in Data

9. Nie potrzebujemy małych i średnich rolników

Gospodarstwa małe i bardzo małe stanowią prawie 80% gospodarstw odpowiedzialnych za produkcję towarową. Mimo niższej produktywności i dochodowości są odpowiedzialne za ponad 34% wartości produkcji gospodarstw towarowych i gospodarują na blisko 50% użytków rolnych.

Są zatem istotnym elementem gospodarki żywnościowej i znaczącym użytkownikiem zasobów ziemi rolniczej. Wiele tych gospodarstw nie ma szans konkurować z większymi skalą, ale ich przewagę konkurencyjną może stanowić wysoka jakość wynikająca z produkcji opartej o standardy ochrony środowiska. Zapotrzebowanie na taką żywność rośnie. Może także to być nasz atut, gdy Ukraina wejdzie do Unii Europejskiej.

Źródła

Plan Strategiczny dla WPR na lata 2023-2027

10. Rolnicy radzą sobie z lokalnymi zmianami środowiskowymi, nie potrzeba zmian systemowych

Rolnictwo jest jednym z sektorów, które już najmocniej doświadcza kryzysu środowiskowego i klimatycznego. Zmiana częstości opadów, zagrożenie suszą, wzrost średniej temperatury powietrza, nasilenie występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych (np. grad, fale upałów, obfite opady, trąby powietrzne) przyczyniających się do erozji gleby, występowanie nowych chorób i szkodników - to tylko niektóre zjawiska, które negatywnie wpływają na wielkość i jakość plonów, a docelowo także na jakość i ceny żywności.

Konsekwencją wzrostu temperatury jest m.in. konieczność zmian struktury upraw i terminów zabiegów agrotechnicznych. Z badań wynika, że to już się dzieje - w ciągu ostatnich 5 lat 70% rolników zmieniło strukturę zasiewów ze względu na wysokie temperatury i suszę.

Źródła

Zbigniew M. Karaczun, Jerzy Kozyra, Wpływ zmiany klimatu w zmiany klimatu na bezpieczeństwo żywnościowe Polski, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2020.

<https://managerplus.pl/wyzwania-i-zagrozenia-dla-polskiego-rolnictwa-w-obliczu-zmian-klimatycznych-22954>

Instytut Spraw Publicznych
Program Zrównoważonego Rozwoju i Polityki Klimatycznej
ul. Szpitalna 5 lok. 22
00-031 Warszawa

© Copyright by Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2024

Kierowniczką projektu: **dr Paulina Sobiesiak-Penszko**,
paulina.sobiesiak@isp.org.pl
Koordynatorką projektu: Katarzyna Banul-Wójcikowska
katarzyna.banul@isp.org.pl

Kontakt dla mediów:
Katarzyna Zacharska
katarzyna.zacharska@isp.org.pl
tel. 794 114 391